

р. Азарза - as (прус.) – за, sardis (прус.) – загон; žardis (лет.) – агароджа озар (прус.) – возера (населены пункт: Азарычы Азаркі-Пудавінка).

р. Дзясна – desnes (лет.) – выпадак, раптоўнае здарэнне (населены пункт: Дзісна).

р. Зэльвянка – želves (лет.) – рыжык (грыб); чарапаха (населены пункт Зэльва).

воз. Нарач – naras (лет.) – нырок (птушка), гагара (населены пункт Нарач).

р. Няміга – nemiga (лет.) – бяссоніца.

1. Яротаў А.Я., курс лекцый “Тапаніміка Беларусі”, БДУ, Мінск, 2011 г.
2. Рапановіч Я.Н. “Слоўнік назваў населеных пунктаў Віцебскай вобласці, Мінск, 1977 г.
3. Рапановіч Я.Н. “Слоўнік назваў населеных пунктаў Брэсцкай вобласці, Мінск, 1980 г.
4. Рапановіч Я.Н. “Слоўнік назваў населеных пунктаў Мінскай вобласці, Мінск, 1981 г.
5. Рапановіч Я.Н. “Слоўнік назваў населеных пунктаў Гродзенскай вобласці, Мінск, 1982 г.
6. Рапановіч Я.Н. “Слоўнік назваў населеных пунктаў Магілёўскай вобласці, Мінск, 1983 г.
7. Рапановіч Я.Н. “Слоўнік назваў населеных пунктаў Гомельскай вобласці, Мінск, 1986 г.
8. Беларуская тапанімія. Магілёў, 1996 г.
9. Жучкевіч У.А. “Кароткі тапанімічны слоўнік Беларусі”. Мінск, 1974 г.
10. Рылюк І.Я. “Вытокі геаграфічных назваў Беларусі з асновамі агульнай тапаніміі” Мінск, 1999 г.
11. Яшкін І.Я. “Беларускія геаграфічныя назвы”. Мінск, 1972 г.

УДК 811.161.3

ТЭКСТ СУЧАСНАЙ ПАПУЛЯРНАЙ ПЕСНІ Ў КАМУНІКАТЫЎНЫМ І СТЫЛІСТЫЧНЫМ АСПЕКТАХ

*А.У. Кісель, І.М. Кавалевіч – студэнты 2 курса БГАТУ
Навуковы кіраўнік – ст. выкладчык І.С. Фокіна*

Беларускі край вельмі песенны. Як адзначыў народны артыст Беларусі Міхась Дрынеўскі: “Спакон вякоў Белая Русь заручана з песняй. І з песняй народнай, і з песняй прафесійнай, створанай кампазітарамі”.

Гісторыя беларускай музычнай культуры мае даволі адметныя этапы, які трапіна характарызуюць эвалюцыю нацыянальнай песні. Мабыць, самай вы значальнай на працягу XX і пачатку XXI стагоддзяў з’яўляецца так званая масавая песня, разлічаная на шырокае распаўсюджванне. Яна стала найбольш пашыранай жанравай разнавіднасцю прафесійнай і самадзейнай песеннай творчасці. Звычайна ў масавай песні імкнучца спалучыць агульназначнасці зместу і прастату формы паэтычнай і музычнай мовы, што спрыяе максімальнай даступнасці для ўсеагульнага выканання і ўспрымання.

У параўнанні з іншымі музычнымі жанрамі песня найбольш цесна звязана са зменамі ў штодзённым жыцці, умее надзвычай аператыўна адгуквацца на значныя падзеі бурлівага часу, таму яе паэтычна называюць музычным летапісам эпохі.

Што ж уяўляе сабой мова сучасных папулярных песень?

Значную ролю ў іх гучанні адыгрывае гукапіс. Часты паўтор зычных і галосных гукаў надае радкам лірычнасць і мілагучнасць.

На лексічным узроўні паэтычны стыль многіх сучасных песень вызначаецца функцыянаваннем сінонімаў, антонімаў, фразеалагізмаў.

Сінонімы ў некаторых творах удакладняюць пэўныя вобразы ў кантэксце.

Выкарыстанне антонімаў дазваляе паўней выказаць думку. А аксюма-ран перадае пэўнае пачуццё. Напрыклад, адчай, боль.

Аўтары некаторых песень уключаюць у тэкст фразеалагічныя адзінкі, якія ствараюць яскравы нацыянальны каларыт, перадаюць багацце народнай гаворкі, выклікаюць пэўныя эмоцыі.

Трэба адзначыць, што ў сферы лексікі ў песні дзейнічае так званы прынцып прастаты: ужываюцца ў асноўным словы, якія знаходзяцца ў верхняй, пачатковай зоне частотнага слоўніка, і нетыповыя словы рэдкія, спецыфічныя. Часцей за ўсё мы можам сустрэць лексемы *Радзіма, край, дзяўчына, каханая, рамонак, ліля, васілёк, чаромха, язяюля, салавей, вочы* і г.д. А такім словам, як календула, петунія, нос, дзяцел “уваход забаронены”.

Дзейнымі сродкамі вобразнасці ў песенным тэксце выступаюць шматлікія тropy. Некалі Арыстоцель пісаў, што для паэта “важней за ўсё – быць здатным да метафараў. Толькі гэтага нельга запазычыць ад іншага. Гэта – адзнака таленту, бо складаць выбітныя метафары – значыць бачыць падабенства”. Менавіта метафары робяць мову мілагучнай і ўзнёслай.

Беларускія песні “зіхаюць” адметнымі параўнаннямі, што дазваляе перадаць жывапісны, наглядны, па-мастацку завершаны вобраз, абудзіць фантазію, усхваляваць пачуцці.

Важны стылеўтваральны троп у паэтычных тэкстах – эпітэт. Насычаюцца мовы эпітэтамі робяць малюнак больш вобразным, дапамагае перадаць пачуцці лірычнага героя

Песні як жанру ўласціва лірычнасць, а гэта прадугледжвае выкарыстанне не толькі звароткаў, але і асабовых і прыналежных займеннікаў.

Для прыцягнення ўвагі да сэнсава і эмацыянальна важных слоў аўтар выкарыстоўвае паўторы. Характэрна для песень і такая стылістычная фігура, як кальцо страфы, калі паўтараюцца сказы і словазлучэнні ў пачатку і ў канцы выказвання, страфы. Пры гэтым ствараецца ўражанне завершанасці думкі.

Трэба адзначыць, што песні пры ўсёй іх адноснай прастаце і абмежаванасці моўных сродкаў (часцей гэта вершы, якія пішуцца на гатовую музыку), аказваюць уплыў на чалавека. Песня дапамагае нам думаць, вучыць нас жыць, выхоўвае нас. Песня – частка гісторыі, але яшчэ важней тое, што яна частка нас.

УДК 811.161.3

ЗАГАДКІ СЛАВЯНСКАЙ ПІСЬМЕННАСЦІ

*В.Д. Паницлей – студент 2 курса БГАТУ
Навуковы кіраўнік – ст. выкладчык І.С. Фокіна*

Доўгія гады займае розумы шматлікіх даследнікаў пытанне адкуль да нас прыйшлі славянскія навукі. Адны мяркуюць, што Кірыла вынайшаў кірыліцу, а яго вучань Клімент – глаголіцу; другія – што Кірыла стварыў глаголіцу, а Клімент – кірыліцу; трэція – што кірыліцу вынайшаў Кірыл, а глаголіцу – св. Еранім, апостал каталіцкіх славян.

Спрэчкі аб тым, якая з дзвюх азбук вынайджена Кірылам, пачаліся яшчэ ў 1785 годзе, калі чэшскі гісторык Геласіус Добнер упершыню выказаў меркаванне, што вынайджаная Кірылам азбука была зусім не кірыліцай, як думалі да гэтага, а глаголіцай. Што ж тычыцца кірыліцы, то яна была складзена пазней грэцкім духоўным кіраўніцтвам і ў яе аснову была пакладзена грэцкая азбука, да якой было дададзена некалькі літар з глаголіца.

Тэзіс Добнера аб глагалічнай як аб больш старажытнай пісьменнасці даволі хутка атрымаў прызнанне. Некаторыя навукоўцы пайшлі яшчэ далей. Так, англійскі гісторык Лінгард ў 1788 стараўся даказаць, што глаголіца была вынайджена славянамі яшчэ ў V-VI стагоддзях, а Кірыл у IX стагоддзі толькі перарабіў гэтую азбуку па вобразу і падабенству грэцкага алфавіта, запазычаных з глаголіца назвы літар і некаторыя знакі для гукаў, адсутных ў грэцкай фанетыцы (ч, ц, ш, ш, Коммерсанта).

У 1830 годзе была зроблена знаходка, якая павягала гіпотэзу Йосефа Даброўскага (што глаголіца была вынайджена ў Далмацыі ў пачатку XIII стагоддзя), – у бібліятэцы графа Клоца з Трыдента быў знойдзены фрагмент вялікага глагалічнага рукапіса, які атрымаў назву Клоцова зборніка. На падставе цэлага шэрагу палеаграфічных і філалагічных дадзеных вядомаму славенскаму славістаў Варфаламею Капітару ўдалося даказаць, што Клоцовы рукапіс не старэйшы за самы старажытны помнік кірылаўскі ліст (такіх, напрыклад, як Астрамірава Евангелле) і адносіцца не пазней чым да XI стагоддзя.